

Sykepleien

ETIKK

Yrkesetiske retningslinjer skal være forståelige og anvendelige

Den reviderte versjonen har utfyllende følgetekster som viser hvordan retningslinjene kan brukes i hverdagen – enten man er enkeltperson, organisasjon eller myndighet.

Berit Liland

Leder
Rådet for sykepleieetikk

Etikk

Sykepleierolle

Sykepleieryrket

Etikkspalten

Sykepleien 2024;112(95048):e-95048

DOI: [10.4220/Sykepleiens.2024.95048](https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2024.95048)

Hovedbudskap

Yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere er et rammeverk for etisk praksis og beslutningstaking. De ble revidert i mai 2023. Den nyeste versjonen har et eget punkt om sykepleierens plikt til å ivareta sin egen helse. Det finnes dessuten et eget kapittel om sykepleierens ansvar for den globale helsen.

De første norske yrkesetiske retningslinjene (YER) for sykepleiere ble godkjent av Norsk Sykepleierforbunds (NSF) landsstyre i 1983. Her var grunnlaget for all sykepleie, alle punktene i yrkesetiske retningslinjer og International Council of Nurses' (ICN) etiske retningslinjer samlet under ett (1).

Retningslinjene er revidert flere ganger siden den gang, og i dag er de kun tilgjengelig på nett. Det er Rådet for sykepleieetikk – NSF som står for arbeidet med å revidere retningslinjene. Forbundsstyret i NSF godkjenner dem før de blir publisert.

De norske retningslinjene for sykepleiere (2) bygger på ICNs «Code of ethics» (3). Revisjon og fornyelse av de internasjonale retningslinjene er et internasjonalt samarbeid for å revidere og fornye de internasjonale retningslinjene. Berit Støre Brinchmann, professor ved Fakultet for sykepleie og helsevitenskap ved Nord universitet og medlem av Rådet for sykepleieetikk satt i det internasjonale ekspertutvalget med ansvaret for siste revisjon fra 2019–2021.

I 2021 ble den nyeste versjonen av [ICNs «Code of ethics»](#) publisert. Høsten 2022 begynte Rådet for sykepleieetikk å revidere og omarbeide de norske yrkesetiske retningslinjene. De er tilpasset strukturen fra ICNs «Code of ethics», men er ikke en direkte oversettelse. Den nyeste versjonen av YER kom i mai 2023 (2).

Hvorfor trenger vi yrkesetiske retningslinjer?

Helsepersonelloven og pasient- og brukerrettighetsloven skal sikre pasienter og brukere helsetjenester av god kvalitet, sikre lik tilgang til helsetjenester og ivareta befolkningens liv, integritet og menneskeverd (4, 5).

«I sykepleiepraksis er det ikke nok med lover og forskrifter.»

I tillegg har vi en rekke forskrifter som også skal sikre gode helsetjenester til befolkningen. I sykepleiepraksis er det ikke nok med lover og forskrifter. Der er det i tillegg nødvendig med etiske resonnementer og sykepleiefaglige vurderinger for hva som er det riktige å gjøre. De yrkesetiske retningslinjene viser idealene for hva som er god moralsk praksis, og er et nyttig verktøy i etisk refleksjon (6).

Hva er nytt i YER 2023?

I grunnlaget for all sykepleie gjenspeiles sykepleiens menneskesyn og verdier (1). Sykepleiens grunnlag er ikke forandret i den nye versjonen, bortsett fra at vi nå har tatt inn retten til å ta egne valg.

I YER fra 2023 heter det: «Grunnlaget for all sykepleie skal være respekten for det enkelte menneskets liv, iboende verdighet og retten til å ta egne valg. Sykepleie bygger på barmhjertighet, omsorg og respekt for menneskerettighetene» (2).

«Vi har nå tatt inn retten til å ta egne valg.»

Retten til å ta egne valg har i tidligere versjoner av YER ikke vært en del av sykepleiens grunnlag, men har vært beskrevet i retningslinjene, som her i YER fra 2001, punkt 2.3: «Sykepleieren respekterer pasientens rett til selv å foreta valg» (7).

I dagens versjon er retten til selvbestemmelse tatt inn i sykepleiens grunnlag, slik det også er i ICN «Code of ethics». På den måten gjenspeiler retningslinjene helselovgivningen og samfunnsutviklingen ellers.

Vår rett til å leve våre liv og vår rett til å ta selvstendige beslutninger uavhengig av hva andre måtte mene, står sterkt i vår del av verden. Retten til selvbestemmelse ved medisinsk behandling, omsorg og pleie er en grunnleggende menneskerett hvis man har samtykkekompetanse.

Sykepleiere som jobber klinisk, kjenner ofte på autonomiens grenser, og Rådet for sykepleieetikk får også saker som handler om denne utfordringen: Hvordan skal vi som sykepleiere balansere vårt ansvar for å gi faglig forsvarlig og omsorgsfull hjelp opp mot pasientens rett til selvbestemmelse?

Sykepleieprofesjonens verdier er utdypet

Omsorgsetikk er et viktig fundament i våre yrkesetiske retningslinjer. Mens lovverket fastslår rettigheter og plikter, legger omsorgsetikken vekt på verdier som for eksempel medfølelse og omtanke. Relasjonen mellom mennesker og det ansvaret vi har for hverandre, vektlegges i omsorgsetikken (6).

I YER av 2023 er sykepleieetikken verdier utdypet, som er i tråd med ICNs «Code of ethics»: «Sykepleieren handler i samsvar med profesjonens verdier som respekt, omsorg, rettferdighet, empati, vennlighet, medfølelse, troverdighet og integritet» (2).

Sykepleiere har plikt til å ivareta sin egen helse

Del 2 i YER 2023 handler om sykepleieren og yrkesutøvelsen, men den handler også om sykepleierens plikt til blant annet å ivareta sin egen helse, for eksempel under punkt 2.7: «Sykepleieren ivaretar sin egen helse og sikkerhet samt sin faglige, personlige og etiske integritet» (2).

Under punktet som viser til hvordan del 2 kan brukes, står det at sykepleieren «[s]øker å oppnå balanse mellom arbeid og privatliv, personlig vekst og en sunn livsstil» (2).

«Sykepleiere bør etterspørre muligheter til personlig og faglig vekst som sykepleier.»

Sykepleiere bør etterspørre muligheter til personlig og faglig vekst som sykepleier, for eksempel gjennom fagutvikling og videreutdanning. Også helsefremmende arbeidsplaner og en turnus som lar seg kombinere med familieliv, privatliv og muligheten til å leve sunt, er viktig for å kunne ta vare på egen helse. Del 2 viser også til ledernes ansvar for å legge forholdene til rette for refleksjon, faglig utvikling og forskning (2).

Sykepleieren har også et globalt ansvar

I de nye retningslinjene er det en egen del om global helse og sykepleierens plikt til å engasjere seg i samfunnsutviklingen og til å være deltakende for å nå [FNs bærekraftsmål](#) (8): «I en globalisert verden påvirker helsetilstanden til de svakeste hele det globale samfunnet. Sykepleiers ansvar kan derfor ikke begrenses til norske forhold» (2).

Norsk Sykepleierforbund samarbeider allerede med internasjonale organisasjoner og er involvert i ulike prosjekter i andre land (8). Global helse er blitt en stor og viktig del av YER, slik

det også har blitt i ICNs «Code of ethics». Det sier noe om viktigheten av at sykepleiere engasjerer seg i det som skjer ute i verden – i den globale helsen.

Hvordan kan YER brukes?

De nye retningslinjene er fornyet med færre deler, bedre språk og mer presis inndeling. Rådet for sykepleieetikk ønsker at de yrkesetiske retningslinjene skal være en veileder for god sykepleiepraksis i helsevesenet. Hver del har en nedtrekksmeny der du kan se videre hvordan den aktuelle delen i YER kan brukes i klinisk praksis, administrasjon, forskning og undervisning samt politisk påvirkning av nasjonale sykepleierorganisasjoner.

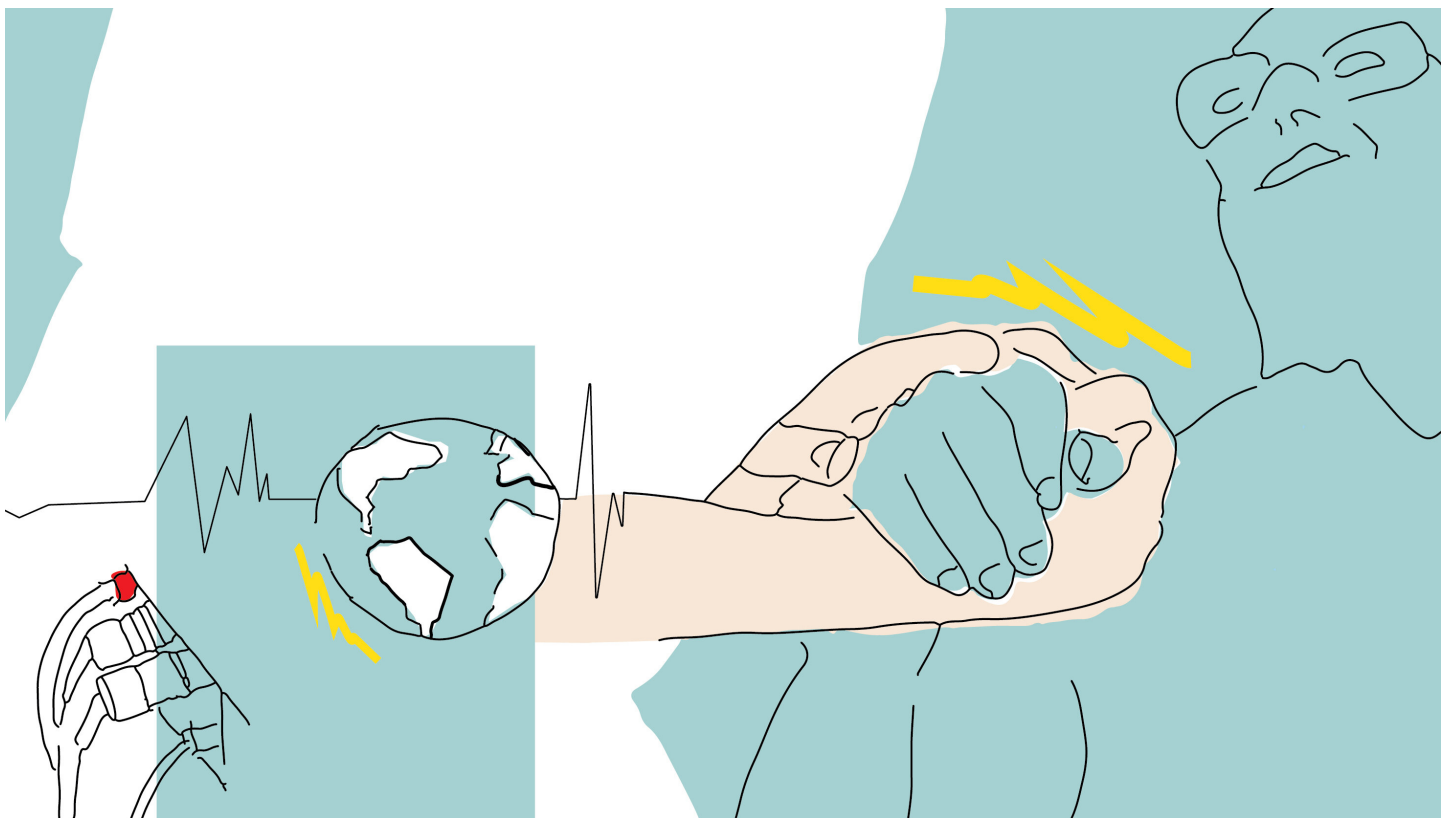
«Retningslinjene skal være forståelige og anvendelige.»

Retningslinjene skal være forståelige og anvendelige. Følgetekstene skal vise hvordan YER kan brukes i hverdagen – enten man er enkeltperson, organisasjon eller myndighet.

Yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere er i kontinuerlig utvikling og må revideres i tråd med samfunnsutviklingen. I den neste revisjonen kommer Rådet for sykepleieetikk til å ta inn et punkt i første del om sykepleieren og mennesker som trenger sykepleie: Sykepleieren går ikke inn i nære relasjoner, verken vennskap eller seksuelle forhold, med pasienter.

Vil du lese mer om etikk, eller vil du ha kontakt med Rådet for sykepleieetikk? Klikk deg inn [her](#) (10).

Forfatteren oppgir ingen interessekonflikter.

EGEN OG GLOBAL HELSE: De yrkesetiske retningslinjene skal være en veileder for god

sykepleiepraksis i helsevesenet.

1. Aakre M. Jakten på dømmekraften. Praksisnært etikkarbeid i helsetjenesten. 1. utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag; 2016.
2. Norsk Sykepleierforbund (NSF). Yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere [internett]. Oslo: NSF; 2023 [hentet 6. februar 2024]. Tilgjengelig fra: <https://www.nsf.no/etikk-0/yrkesetiske-retningslinjer-sykepleiere>
3. International Council of Nurses (ICN). Code of ethics. Genève: ICN; 2021 [hentet 6. februar 2024]. Tilgjengelig fra: https://www.icn.ch/sites/default/files/2023-06/ICN_Code-of-Ethics_EN_Web.pdf
4. Lov om helsepersonell (helsepersonelloven). LOV-1999-07-02-64 [hentet 6. februar 2024]. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64>
5. Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven). LOV-1999-07-02-63 [hentet 6. februar 2024]. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63>
6. Sneltvedt T, Brinchmann BS. Yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere. I: Brinchmann BS, red. Etikk i sykepleien. 6. utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag; 2024. s. 99–113.
7. Norsk Sykepleierforbund (NSF). Yrkesetiske retningslinjer for sykepleiere [internett]. Oslo: NSF; 2011 [hentet 6. februar 2024]. Tilgjengelig fra: <https://rokildeush.files.wordpress.com/2011/03/yrkesetiske-retningslinjer-for-sykepleiere.pdf>
8. FN-sambandet. FNs bærekraftsmål [internett]. FN-sambandet; u.å. [hentet 28. februar 2024]. Tilgjengelig fra: <https://fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>
9. Norsk Sykepleierforbund (NSF). Vårt internasjonale arbeid [internett]. Oslo: NSF; u.å. [hentet 6. februar 2024]. Tilgjengelig fra: <https://www.nsf.no/om-oss/vart-internasjonale-arbeid>
10. Norsk Sykepleierforbund (NSF). Etikk [internett]. Oslo: NSF; u.å. [hentet 28. februar 2024]. Tilgjengelig fra: <https://www.nsf.no/etikk-0>